

Végjáték

Az ezredes végül egyedül maradt. A hadsereg zöme megsemmisült, a maradék átállt a felkelőkhöz, vagy egyszerűen szétszéledt. A zsoldosok nem kockáztatták tovább az életüket, ráadásul tisztában voltak vele, hogy már a másik oldalon adják a magasabb bért. Az elfogott dezertőrök nyilvános kivégzésével, bármily kegyetlen kínzások kísérték is, csak ideig-óráig tudta elodáznai az összeomlást. Személyes testőrsége, amely ifjú, és ha hihetünk a legendának, érintetlen hölgyekből állt, a legfontosabb pillanatban mondott csődöt. A zöld nővéreknek nevezett elit alakulat egymást hisztériásan gyűlölő tagjai bármikor képesek voltak hajba kapni, és gyakorlatilag önmagukat számolták föl. Egy idő után oly nyilvánvalóvá vált a vég, és annyira elképzelhetetlennek, hogy valaki még kintartson mellette, hogy a két utolsó testőrrel, Jamaillal és Nisrinnel maga végzett, nehogy a lázadók kezére jussanak, vagy ami még rosszabb, átszökjenek az ellenséghez.

Az ezredes tehát egyedül volt, és várta a véget. Harcba akart elesni. Tudta, hogy ha feladja magát, vagy ha elfogják, nem kerülheti el a nyilvános és megalázó kivégzést, amely előtt majd kivágják a nyelvét, ha pedig öngyilkosságot követne el, a történelemlkönyvek a gyávaságáról szóló mondatoktól hemzsegnének. Felkészült a harcra. Övében kard és pisztoly volt, íróasztalán egy aranyozott kalasnyikov hevert, és még álmában sem vette le a testére tekert robbanószerkezetet.

Az ezredes a dolgozószobájában ült, a tévét nézte nyakig begombolt fehér díszegyenruhában, mellén a Fehér Oroszlán-rend csillogó keresztjével, és fekete csokoládét evett. A televízió a felkelők kezén volt, az ismerős riporterek föl esküdtek az Átmeneti Nemzeti Tanácsnak, és az átállt tábormokokkal készített interjúkban azt találgatták, hány napig tarthatja még magát az ezredes. Végjáték, mondták, és elkerülhetetlennek nevezték a mattot, amely hamarosan bekövetkezik, hiszen egyedül maradt, teljesen be van kerítve: egyetlen szabad mező sincs, ahová léphetne. A szellemesnek szánt hasonlattal az ezredes köz-

OROSZ ISTVÁN (1951) Budakeszin élő képzőművész, rajzfilmrendező, a Nemzet Művésze.

ismert sakkszenvedélyén ironizáltak, és önelégülten dőltek hátra a felújított stúdió túlméretezett bőrfoteleiben. Az ezredes gúnyosan fölnevetett: a sakkban, ha nincs a király közvetlenül megtámadva, mégsem tud lépni, az patt. Iksz. Egál. Döntetlen. Remi. A tökfejek! És ilyen alakokra bízom a hadseregemet! Az ezredes az általános műveltség részének tartotta a sakkozást, és már sok évvel ezelőtt kötelezővé tette az általános iskolákban. Tulajdonképpen a sakk segítségével legitímálta országában a diktatúrát is. Internetes partit játszott a lakossággal, amelyben minden állampolgár részt vehetett. Éppen úgy, mint egy szavazáson. A beérkezett lépéseket a computer rendszerezte, és azt választotta, amelyre a legtöbben voksoltak, vagyis hibátlanul valósult meg a demokrácia. Mivel a legdemokratikusabb lépés egyszermind a legátlagosabb is, az ezredes könnyedén nyert, még a biztonság kedvéért készenlétben álló szekundánsra, az egykori világbajnokra sem volt szüksége. A visszavágóra már nemzetközi megfigyelőket is hívatott: az eredmény ugyanaz. A részvétel, ahogy a választásokon, itt is 98 százalékos volt.

A városban már csak néhány elszigetelt hadosztály harcolt, valószínűleg azért, hogy kitörhessenek, vagy kedvező feltételekkel tehessék le a fegyvert. A kormányzói rezidenciát, amely egyúttal az ezredes főhadiszállása volt, a lázadók gyakorlatilag bekerítették, és minden irányból egyszerre kezdték megközelíteni. Nem haladtak gyorsan. Nyilván csapdát gyanítottak, bár a hivatalos kommuniké szerint lehetőséget akartak adni a védőknek arra, hogy kapituláljanak. A televízió folyamatosan közvetítette az eseményeket, már nemcsak az óránként jelentkező hírösszefoglalókban láthatta feltűnni a kívülről sok találatot kapott kormos homlokzatokat, hanem, hála az élő közvetítésnek, pontosan tudta is, hol tartanak a felkelők. Parkok, kerítések és csatornák bonyolult hálózata vette körül az épületegyüttest, amelyben a folyosók, a termek és a belső udvarok többszintes labirintusra emlékeztető rendszert alkottak. A palota egykori építői úgy gondolták, hogy falakkal és bezárt kapukkal nehezebb megállítani a támadókat, mint a geometria leleményességével. Minél jobban igyekezett valaki az útvesztőkben előrejutni, annál inkább belezavarodott, s előbb-utóbb azon kapta magát, hogy visszakerült a külső körre.

A világ egyébként jól ismerhette a palotát, mert egy időben sok híres filmet forgattak itt, zömmel amerikai szuperprodukciókat. Abban az időben az ezredes még nem volt persona non grata; politikusok versengtek a kegyeiért, filmstárok nyüzsögtek a teraszokon, egymásnak adták a kilincset az előszobákban, és sikknek számított, ha valaki az ezredes dolgozószobájából kilépve, a kezét rázva tűnhetett fel egy filmhíradóban. Akadtak ugyan filmtörténészek, akik váltig állították, hogy az amerikai filmek elhíresült palotájának nem volt semmi köze az ezredes rezidenciájához, és a hollywoodi celebritások legtöbbször sosem találkozott az ezredessel. A gyakran feltűnő épület valójában egy kaliforniai stúdió telkén állt, igaz, hajszálpontos másolata volt az eredetinek – a színészek és politikusok memoárjai, az újságírók és futballstárok nyilatkozataiban azonban látványosan cáfolták ezeket az állításokat, pontos adatokat közölve arról, hogy

mikor, milyen körülmények közt és mekkora szívélyességgel fogadta őket az ezredes. Egy jeles európai futballklub (amelyet meg is vásárolt – rossznyelvek szerint azért, hogy a fia lehessen a középcsatár) egyszer három napon át a palota parkjában tartotta nyilvános edzéseit, az edzésekről készített videofelvételeket az ellenfeleknek is eljuttatták.

Az ezredes, aki tisztában volt vele, hogy az útvesztő csak ideig-óráig tartóztathatja föl a felkelőket, jobbnak látta, ha a több oldalról támadható, ezért nehezebben védhető dolgozószobából áthúzódik a könyvtárba, majd onnan is tovább cipelte a fegyvereket az egyik hálószobába, abba, amelynek vörös fala és csak egyetlen bejárata volt. Mozgatható és dönthető tükörfalak álltak a szobában, amelyeket úgy tologatott, hogy azok elbizonytalanítsák majd az érkező fegyvereseket, megzavarják térérzetüket, sőt személyét megsokszorozva nagy létszámú védősereg illúziójával ijesszenek rá az érkezőkre. Természetesen a hálóban is volt térhatású plazmatévé, ráadásul nagyobb, mint odaát.

Egy helikopter körözött az épületek fölött. Pontosabban kettő. Nem lepte meg, hogy a lázadók nem bíznak egymásban, mindenkől kettőt küldenek, figyelik, ellenőrzik egymást, nehogy valamelyik fél önállósítsa magát, és vártatlan döntésével kész helyzet elé állítsa a másikat. Meghúzta a viszkis üveget, majd a maradékban megmosta az arcát. A tükörteátrumban regimentté sokasodott ezredesek egyszerre csapták földhöz a kiürült palackot. A jelenet ereje, tükörképének egyszerre mozduló sokasága őt magát is meglepte. Ez a töménytelen jelenlét ideig-óráig hatásos lehet majd. Tulajdonképpen egész birodalmát a tükrök kaleidoszkóphatására építette. Állami nagyberuházásokat, üzleti vállalkozásokat, banki hitelek sokszorozott meg a fényvisszaverődés ármányos érzécsalódásával, s a hasznót a tengelyük mentén ravaszul forgatott tükörlapok sokszorosán vetítették tovább. Oly hosszan sikerült fenntartania az illúziót, hogy néha maga is meghatódott tőle. Talán, ha nem un rá, élete végéig játszhatta volna a főszerepet saját tükörszínházában. Élete végéig? Akár az idők végezetéig, mosolyodott el: miért is ne folytatódhatna a halál után is a teátrum catoptricum?

A vízvezetéket már régen elzárták, a szökőkutak megzöldült vizében hullák lebegtek, és az útvesztők puszpáng sövényén kiégett fekete lyukak éktelenkedtek. Bizonyára azért küldték a helikoptereket, hogy kiismerjék a labirintust, és a támadó alakulatok mozgását fentről irányítsák. Az ezredes szivarra gyújtott. A televíziós stáb néhány száz méterrel a harcosok mögött haladt. Amikor kamerájukkal beléptek az újonnan „felszabadított” termekbe, még alig oszlott el a füst és a por. Az ezredes ebből arra következtetett, hogy a támadók nem bíznak semmit a véletlenre, vállról indítható rakétákkal lövik át az ajtókat, vagy kézigránátot hajítanak a szobákba, mielőtt berontanának. Betört ablakok, leszakadt csillárok, lángoló függönyök adták a díszletet a riportokhoz. Gyerekarcú forradalmárok mobiltelefonnal fényképezgették egymást, pózolva szelfiztek az ezredesről festett aranykeretes képek előtt, és röhögve vizeltek bele a fürdőszobák oroszlánlábú porcelánkádjába. Már abban a csarnokban jártak, amelyből

a dolgozószoba nyílt. A sajtótájékoztatókból minden néző jól ismerte, és természetesen a tévések is otthonosan mozogtak benne. A tapéták összefirkálva: a történelem csinálói szórópisztollyal szignálták a falakat, obszcén feliratokat karistoltak a bútorokba, és rövid sorozatokat lóttak a bőrkanapékba. Az ezredes lehalkította a televíziót. Már régen hallania kellene az „élő” csatazajt, de minden néma. A beszélő már a dolgozószobát mutatja be, beletúr az íróasztalon maradt papírokba: hangtalanul handabandázik, és valami bizonyítéknak szánt lapot lobogtatva átsétál a könyvtárba. Feldöntött szobapálmákon lép át, széttört polcokat rúg félre. Az aranymetszésű könyvek, a dedikált díszkiadások összehordva égnek a szoba közepén. A vörös hálószoza következik. A harcosok berobbantják az ajtót, és a falhoz lapulva várják, hogy eloszoljon a por és fölszálljon a füst. A plafon leszakadt tükörcserepei borítanak mindent. A tapéta néhol még lángol. A gyűrött, fölhasadt ágyon a díszegyenruhás hullá még szorongatja az arany kalasnyikövet. Lassan közeledik rá a kamera. Mellén a Fehér Oroszlánrend nagykeresztje. Az arca a felismerhetetlenségig összevagdalta.

Az ezredes az ágytámla aranyszobrának támasztja a szivart és a távkapcsolóért nyúl: ...és saját barlangjában végeztünk vele – hallja újra a szpíker fölerősödő hangját – ettől a perctől új korszak veszi kezdetét szeretett hazánkban. Az új kort így fogják nevezni: demokrácia.

*

A híradók szerint az ország egész területén megszűntek a harcok, és a városban az élet kezdett visszatérni a normális kerékvágásba. A győztes törzsek, ahogy az már a forradalmak után lenni szokott, egymás ellen fordultak, és egyre kevesebb szó esett az ezredesről. Lábra kaptak ugyan legendák, amelyek szerint a palotában talált holttest nem is az övé volt, de ezek természetesen nem kerültek nyilvánosságra. Felbukkantak olykor olyan férfiak, akikről azt gondolták, hogy azonosak az elmaszkírozott vagy átoperált ezredessel, volt, aki magáról állította ezt, és kalandos történetet eszelt ki a megmeneküléséről, de a történet oly csekély nyilvánosságot kapott, egyetlen komoly tévécsatorna sem foglalkozott vele, hogy az ezredes valószínűleg nem is szerzett róla tudomást. Bizonyára azt sem tudta, hogy feltételezett búvóhelyéhez, egy használaton kívüli szennyvízcsatorna betonlagútjához zarándokok járnak, és a jelöletlen sírnál, ahol a legendák szerint titokban eltemették, rendszeres időközönként illegális gyűléseket tartanak a megmaradt hívek. Ha valahogy mégis a tudomására jutott volna ilyesmi, akkor persze azt is tudta volna, hogy a gyűléseken és a zarándoklatokon több titkosrendőr vesz részt, mint valódi szimpatizáns, sőt az a valószínűbb, hogy kizárólag maguk az egymásnak kelepécét állító azsant provokatőrök jelennek meg az általuk kitalált helyszíneken. A helyi televíziókban nem bízott, a külföldi műsorok pedig egyre kevesebbet foglalkoztak az országgal. Érdektelenné vált a világ szemében. Az olajexport fenntartásához szükséges beruházások nagy része tönkrement, a turizmus leállt, és a legfőbb bevételi forrásnak számító, szentnek és honvédőnek keresztelt látszatháború,

amelyet az ország jól felfogott gazdasági érdekétől vezetve már évtizedek óta folytatott a környező országokkal (amelyekben egyébként szintén szentnek és honvédőnek hívták a háborút, és szintén jókora hasznot húztak belőle), váratlanul befejeződött. A fegyvergyártóknak és fegyverexportőröknek, a harci technikák tesztelésével foglalkozó iparágaknak, illetve a háborúból élő és azt eltető médiáknak kénytelen-kelletlen más vidékek más diktátorai után kellett nézniük. Az ezredes tehát egyre ritkábban tévezett, és egyre rezignáltabban gondolt az agyalágyult puccsistákra, akik könnyelmű nyilatkozataikkal, felelőtlen ajánlataikkal és ostoba intézkedéseikkel a végső összeomlás felé sodorják az országot. Békéről fecsegnek, sőt függetlenségről, holott tudniuk kellene, ha valamitől működésképtelenné válik az államgépezet, akkor az éppen az önállóság és a béke. Ha így folytatják, még a szabadság is sorra kerül. Na, arra már tényleg nem volt kíváncsi. Édességeken és első osztályú italokon élt, sportos alakja gömbölyödni kezdett, és már csak harmadnaponként borotválkozott.

*

A palota számítógépes rendszere ép maradt, és az ezredest is meglepte, milyen könnyen újraindult. I-méleket természetesen nem küldött, sőt óvatosságból olyan internetes fórumokat vagy ismerős web szájtokat sem látogatott meg, ahol az inkognitója veszélybe kerülhetett volna. Utoljára a testőreivel sakkozott, most megpróbálkozott az online sakkal. Eleinte egy-egy érdekesebb állást fölrakott az elefántcsont táblán is, de gyorsan megszokta, hogy a nagy és nehéz aranyfigurák helyett a képernyőn a kurzorral tologassa a bábukat. A világhálón zajló játékbá történő regisztrációnál meg kell adni egy nevet, amellyel a játékos később bármikor újra beléphet. Az ezredes természetesen álnéven jelentkezett be, de annál azért hiúbb volt, hogy teljesen fiktív nevet válasszon. El Nocolnak nevezte magát. A személynév tulajdonképp rendfokozatának (ezredes=colonel) összekevert betűiből állt; sajátjának érezhette, egyúttal biztos lehetett benne, hogy a spanyolos hangzás miatt senki nem fog gyanakodni rá. Szükség volt egy könnyen megjegyezhető jelszóra is, hat betűből álló kombinációt kért a rendszer, rövid töprengés után az utolsóként lelőtt zöld gárdisták egyikének a nevét választotta: Nirsin. Maga is csodálkozott, hogy a több száz áldozat után, akikkel személyesen végzett, miért épp e két lány halála viselte meg annyira. Nirsin és Jamail. Jamail és Nirsin. Mint az egyenruhát, úgy viselték az egyforma parfümöt. Zöld illatuk volt – emlékezett az ezredes –, és szögletes szemöldökük is összeért. A kérdésre, kívánja-e, hogy a gép megjegyezze a jelszót és a felhasználónévet, az ezredes természetesen nemmel válaszolt.

Az anyanyelvén sosem csetelt, sőt az első időben még arra is figyelt, nehogy túl sokszor játssza meg azokat a megnyitásokat, amelyekről valaki gyanakodhatna rá. Álmatlanság kínozta, mindig éjszaka és többnyire ugyanabban az időben kapcsolta be a gépet, ezért aztán gyakran fordult elő az, hogy visszatérő partnerekkel sakkozhatott. Néhány nap elteltével, amikor kihívott egy ismeretlent, vagy elfogadott egy kihívást, már nagyjából sejtette, milyen eredményre

számíthat. Az internetes oldalra klikkelő játékosok (több ezer sakkozó kapcsolódhatott egy időben a hálózatra) ugyanis a megnyert és az elvesztett partik arányában pontokat kaptak, illetve vesztek. Az ezredes elégedetten állapította meg, hogy valahol a középmezőny elején foglal helyet, és ahogy növekedett a lejátszott partik száma, egyre biztosabb lett a pozíciója. Minden belépés után lejátszott néhány gyors, könnyű partit alacsonyabb pontszámú ellenfelekkel (ezek a győzelmek nem különösebben növelték meg a pontszámát), majd olyat próbált találni, akivel egyformán játszik, vagyis csak körülbelül 50 százalékos esélye van a győzelemre. Nem szeretett veszteni, de a tökéletes inkognitó miatt nem is bánkódott különösebben, ha olykor valakitől mattot kapott. Ellenfeleinek a neve nem különösebben érdekelt, csak az Élő-pontjaikra figyelt, amikor kiválasztotta őket, vagy elfogadta a kihívásukat, bár néha szöveget ütött a fejébe, vajon a világ mely tájáról kapcsolódhatott be az illető a játékba. Egy szellemes lépéskombináció után, vagy egy bosszantóan hosszúra nyúlt gondolkodási szünet közben begépelte egy-két szót a chat-lapra. Salut! Ahoy! Ciao! Aztán, ha jött válasz, akkor már sejthető volt a nyelv, talán az ország is, ahol az ellenfél azt a másik monitort bámulja. Hei! Salam! Szia!

A magyar származású matematikus által kidolgozott úgynevezett Élő-skála értékei jól jelzik, hogy egy adott pontszámú sakkozó a másik játékoskal szemben milyen eredményre számíthat. 50 pontnyi különbség nagyjából azt fejezi ki, hogy az ennyivel erősebb játékos előreláthatólag 55 százalékos eredményt ér el a gyengébb ellen. Ha például egy 2500-as pontszámú sakkozó tíz alkalommal mérkőzik meg egy 2550-es pontszámúval, várhatóan 4,5-5,5 arányban veszíteni fog. Minél nagyobb a meccsek száma, annál biztosabban mutatkozik meg a jelzett különbség. Az ezredes persze nyerni akart, ráadásul egyenlő vagy legalább megközelítően egyenlő sakkozók ellen akart nyerni. Az viszonylag ritkán fordult elő, hogy olyan partnerre akadjon, akivel pontosan megegyezett a pontszáma. Ha olykor mégis felbukkant ilyen, azonnal ráklickelt a kihívás gombra, és természetesen azt is elfogadta, ha ilyen játékos hívta ki őt. A szigorúan vett matematika szerint ilyenkor a döntetlen eredmény a legvalószínűbb, amit úgy kell érteni, hogy tíz játszmából nagy valószínűséggel ötöt az egyik, ötöt a másik nyer. „Igazi” döntetlen is előfordulhat persze, ami azonban, hacsak nem megegyezésem remiről van szó, nem túlságosan gyakori a sakkban. Az ezredes sosem ajánlott és sosem fogadott el döntetlent. Szalonremi; még a kifejezést is gyűlölte, és akkor sem bánta meg a visszautasított döntetlent, ha végül elvesztette a partit.

Néha persze akkor is döntetlennel zárul egy játszma, ha egyik fél sem akarja. Például, ha már nem marad olyan bábu a táblán, amelyik mattot tudna adni. Történetünk e szakasza épp egy ilyen pattrak nevezett állással veszi kezdetét. Az ezredes tisztában volt vele, hogy ha a király mellett csupán egy huszára marad, nem mattolhatja be ellenfelét, hiába vette már le annak mindegyik figuráját. Azonnal revánsot kért. Az eredmény ugyanaz lett, azzal a különbséggel, hogy az ezredes magányos királya ellenében ellenfelének a király mellett

egy futója is maradt. Persze azzal sem lehet mattot adni, döntetlen az is. Viszkit töltött, szivarra gyújtott, és megvert két-három könnyű ellenfelet. Aztán újratálalt valakire, akinek azonos pontszáma volt. A megnyitás néhány jellegzetessége és a játék ritmusa alapján úgy rémlett az ezredesnek, hogy ismét ugyanazzal a sakkozóval hozta össze a véletlen, akivel előzőleg kétszer is remizett. Tudta ugyan, hogy ez csak úgy lehetséges, ha időközben az illető is játszott néhány partit, mégis egyre erősebben hitt az azonosságban. Elvégre miért ne játszott volna az illető is? Hallo! – írta be a chat-keretbe. Hallo! – érkezett a válasz kisvártatva Noeltől. Most már megjegyzi a nevét: Noel Colnak hívják az ismeretlent. Noel – memorizálta, Noel Col. A meglehetősen komplikált középjátékban egyikük sem tudott komoly előnyhöz jutni. A végjátékhoz közeledve azonban az ezredes bástyafórba került. How are you? – kérdezte gúnyosan. How are you? – érkezett a válasz, majd rövidesen jött a lépés is: sakk. Az ezredes könnyedén kilépett, de újabb sakk következett, majd még egy, és az illető örökös sakkal döntetlenre mentette a partit. Másnap az ezredes már alig várta az estét. Ugyanabban az időben kapcsolta be a számítógépet. Idegesen dobolt az ujjával, amíg fölállt a rendszer, és remegő kézzel írta be az adatokat: felhasználónév: El Nocol, jelszó: Nisrin. Noel már ott volt, és persze azonnal elfogadta a kihívást: – Salve! – Salve! A Benkő-megnyitás egy ritka változatát választotta. Az ellenfél azonban nem jött zavarba. Megkontrázta a fianchettót, cseréket kényszerített ki, és ellentámadásba ment át. Hosszú, szövevényes parti volt, egymás minden tervét előre látták, minden készülő csapda elhárítására idejekorán fölkészültek. Szép lassan elfogytak a figurák. Az eredmény persze újra döntetlen. A következő játszmában viszont szinte minden sikerült az ezredesnek, talán el is bízta magát, tetemes előnye birtokában sarokba szorította Noel királyát, aki már képtelen volt lépni. Nem léphetett, de nem is volt sakkban. Patt! Már őrzöngött az ezredes. Ilyen amatőr hibát! Legközelebb, amikor kettős huszárelőnye birtokában is döntelent jelzett a gép, azonnal kikapcsolta. Ki ez az alak?! Magából kikelve csapta földhöz a poharát. Kicsoda lehet? Hiába maradt két lova, ha nincs más bábu a táblán... Szórakozik velem?! Máris megbánta, hogy kilépett. Kibontott egy üveg Glenfarclast, újraindította a masinát, és visszatért az online játékhoz. Bejelentkezés. Először a felhasználónév: Noel Col. Aztán a hatbetűs jelszó. Mi is volt a zöld lány neve? Szinte az orrában érezte az egyenparfüm szagát. És szinte látta az összenőtt fekete szemöldököt: Jamail?

És El Nocol már várta is a monitor túloldalán.